

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

Днес ще ви разкажа една история за приятелството и разбирането. В тази история се разказва за едно прекрасно малко село, в което хората живели мирно и щастливо. Селото се намирало в китна долина, заобиколено от прекрасни планински върхове, сгушено между вековните гори от една страна и бистро малко поточе, което служело за напояване на плодородните поля, за стопанските животни, които обичали да се спират край него и да отпиват от чистите му води и за шури летни игри на децата в селото, които по цяло лято прекарвали край бреговете на поточето като измисляли всякакви игри и се разхлаждали във водите през горещите дни (*при възможност се включват допълнителни сетивни стимули – звучи от детски глъч, горски птици, ромолене на река и др.*).

Това село се славело със сръчните си майстори. Всички в царството знаели, че ако искаш да си ушиеш дреха, да си построиш къща или да си подковеш коня, трябва да се разходиш до долината. Жителите на селото пазели и предавали в наследство разнообразни знания и умения – за обработка на метал, камък и дърво, за изработване на тъкани, дрехи, рогозки, за отглеждане на животни и градина. И природата била благосклонна към тях, така че в близост майсторите можели да намерят всичко необходимо за своите творения. В различните краища на селото живеели Седемте рода, които владеели определен занаят и предавали на децата си това древно познание. От единия край живеели Грънчарите. В техния род децата се учили да намират подходящи места за изваждане на глина, да определят правилно качествата ѝ, да изработват подходящите творения съобразно тези качества (по-малки и по-големи съдове, със или без грънчарско колело). Непосредствено до грънчарите се разполагали дърводелците и каменоделците. Дърводелците можели да намерят дърво, подходящо, за къща, за лодка, за кавал или за бебешка люлка и да го изработят с такова умение и въображение, че всички ахвали. Каменоделците подбирали най-здравите камъни за основите (темелите) на къщите и най-подходящите плочи за покрив и настилка. В другия край на селото били Ковачите и Тъкачите. Ковачите като истински наследници на бога гръмовец впрягали силата на огъня, за да изковат метала в нужната форма. Тъкачите пък познавали всички тайнства свързани с превръщането на памука, конопа, лена, копринените буби и вълната в най-фини тъкани, килими, рогозки, дрехи, завивки. Близо до реката били градините (бахчите) на земеделците, чиито плодове и зеленчуци били известни из цялото царство. Малко отвъд границите на селото се разполагали и Скотовъдците, така че лесно

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

да могат да пращат стадата си в близките ливади. Те отглеждали овце, крави, кози и осигурявали за хората вкусни и питателни млечни продукти. Майсторите в различните родове били изключително отдадени в своето изкуство и претворявали своите умения и въображение в природните материали. Децата от рано се включвали в семейните дейности и според възрастта и способностите си се учили да подбират материали, да разкриват качествата им, да ги обработват. Те помагали в работата на семействата си, но и създавали свои собствени творения. Най-вече знаели да уважават майсторството и да се гордеят с дедите си. Седемте рода били първооснователите на селото. Старейшините им били горделиви хора, свикнали да се справят с множество трудности и да разчитат единствено на себе си и семейството си.

Една сутрин най-малкото дете на скотовъдеца, 5-годишния Петко, беше изпроводено от майка си на първото си по-далечно излизане с едно от стадата нагоре в планината. Тя пъкна комат хляб и шарена сол в една кърпа и го изпрати със заръки да се пази и да внимава за пътя. Петко пое нагоре към планината, като следваше горските знаци, за които по-големите братя му бяха разказали – кривото дърво с форма на гега, шипковия храст отрупан с плод, самодивското сборище, изворът със студена вода, лявата пещера – все нагоре към тучната ливада на северозапад от селото. Малко след края на селото той срещна децата на дърводелеца и каменоделеца – 10-годишния Явор и 11-годишния Петър, които навсякъде ходеха заедно. Бяха ги пратили да потърсят подходящо дърво за столове и камък, с който да заменят пукнатата част на хромела (ръчна каменна мелница за жито), за да могат да си смелят житото.

Те въобще не обърнаха внимание на малкото овчарче, тъй като скотовъдците страняха от другите, всички ги смятаха за надменни, а и той беше един малчо... Стигайки до бистрия извор, Петко седна да почине малко и да хапне. Докато стоеше там край него мина 8-годишната дъщеря на грънчаря Галина, която събираше от специалната глина наблизко – водата от извора я правеше особено гладка и внасяше златни нишки в материала. От глината нейните родители – грънчари изработваха прекрасни съдове, подходящи за сватбен подарък. Галина водеше със себе си и Станка, бяха й заръчали да избели сватбено платно на бистрия извор. Те също не обърнаха внимание на Петко, момичетата в техните родове не общуваха със скотовъдците – те не бяха занаятчии и стояха по-долу от тях. Семействата им се срещаха с овчари, когато трябваше да се купува

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

вълна и при тях винаги ходеха само бащата и братята на Станка, като се обръщаха към търговеца за гарант за сделката.

Овчарчето стигна до тучната ливада преди обяд и прекара няколко спокойни часа на сянка под едно дърво, докато стадото хрупаше свежата трева. Когато сянката на дървото взе да преваля на изток, Петко се подготви да тръгва на обратно. Щом започна да събира стадото обаче разбра, че то се е разпръснало към съседната поляна и няколко овце са изчезнали. Овчарчето се изплаши и сълзи почнаха да напират в очите му – пак ще се прибере с няколко овце по-малко и ще му се карат. Тръгна да търси изгубените животинки, но денят много бързо започна да губи светлика си. Сиви облаци ползиха по небето, притъмня, бързо се спусна мъгла. Петко събра стадото колкото можа и тръгна към долината. Колкото повече слизаше надолу, толкова по-гъста ставаше мъглата. Овчарчето загуби представа колко време е ходило, но не видя нито самодивското сборище, нито дървото с вид на гега. Изведнъж Петко чу в гората човешки говор и изпълнен с надежда се отправи към звука. Озова се точно на скалата над бистротото изворче, където видя да седят изплашени и омърлушени Станка и Галина, които също замръкнали неочаквано в мъглата. Овчарчето с изненада откри, че при тях бяха седнали също една от дъщерите на земеделеца, 10-годишната Дилмана, и най-големия син на ковача, 12-годишния Рачо. Дилмана разказа, че ходила до лявата пещера, където баща ѝ съхранявал част от продукцията си, за да вземе плодове и зеленчуци. Рачо допълни, че го пратили да потърси скала с метална жилка и руда, тъй като семейството им изковаваха всички земеделски уреди на хората в царството и им трябва повече метал. Децата бяха изплашени, изморени и мълчаливи и не знаеха накъде да поемат. Чудеха се кое е по-малко опасно – да продължат по пътя към дома с риск съвсем да се загубят или да пренощуват в гората. След малко дойдоха Явор и Петър, бяха обиколили района около скалата, за да огледат наоколо, докдето се вижда, и да опитат да разберат накъде трябва да поемат. Лицата им бяха помръкнали. Започна слабо да вали. Неочаквано Рачо се изправи и каза:

- Ние сме наследници на старейшините основатели на селото, те са най-добрите майстори в страната, от златните им ръце са произлезли всички блага и богатства, които имаме. Ние знаем как да разбираме природните материали и да им въздействаме. Можем да се справим сами в гората. Всички знаят, че още от древността ковачите са били покровителствани от боговете, тъй като те са майстори-властелини на огъня, те знаели

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

как с прахан (узряла дървесна гъба), огниво (парче метал) и кремък да сътворят пламък. А животът е възможен само ако има топлина. Аз също мога да запалю огън по този начин, така че всички да се стоплите. Мисля, че това е най-важното сега!

- Да бе, най-важното! – реагира Петър – много по-важно е да имаме подслон. Аз мога да намеря най-добрите камъни и да създам най-стабилната постройка, която да ви предпазва от всички капризи на природата. А всички знаем, че Господ всъщност е ваятел, той е изваял човека от най-добрия гранит. Той избрал камъка, за да предаде решителност и способност на човека да не отстъпва пред трудностите, да бъде непоклатим и несломим. И като истински майстор-творец отнемал по малко с чук и длето докато оформил фигура и образ, тяло и лице. Ние, каменоделците, знаем как да работим с твърд и с по-мек камък, да разбираме свойствата на скалите и да правим най-здравите сгради и най-сигурните убежища за хората.

Галина, като чула „най-здрава сграда“, побързала да се намеси:

- Аз съм съгласна, че да имаме покрив над главата си е най-важното, но ако трябва да решим чие знание е най-нужно и полезно, разбира се, че това е знанието на моя род. Само аз мога да направя керемиди! Само аз мога да изработя и стените под тях! Глината, която съм събрала, е твърде фина за кирпич, но само аз знам къде да намеря подходяща за това. Не знам дали ваятелството е божествено занимание, но работата с глина е, защото нашият Господ Бог е сътворил хората от глина, като е използвал глинен калъп. Така че, ако искате да оцелеем, последвайте ме.

Явор също не искал да остане по-назад и настоял, че и той може да изработи достатъчно здрава постройка, за да се подслонят за през нощта. След малко добавил:

- Освен това... огледайте се! В гората сме. Аз разполагам с най-много материал, за да осъществя идеята си.

Станка ги послушала, послушала и се изправила бавно.

- Най-напред искам да ви напомня, че ако някой има принос в сътворяването на света и човека, това са тъкачите, защото Господ всъщност е тъкач – той изпрел от душата и разума си нишка, изтъкал платнище, втъкал своята искра в нея и създал света. А трябва ли да напомням, че нашият род е произлиза от трите орисници, които изпридат нишката на човешкия живот, определят дължината ѝ, а най-старата от тях прерязва нишката, когато животът приключи. Така че всъщност аз владя онова знание и умение, което ви е най-необходимо сега. Само аз мога да направя ямурлук, под който няма да усетите

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

нищо от дъжда! Само аз мога да изработя постелки, които да ви изолират от влагата и студа! Само аз!

В този момент Дилмана се обърнала към останалите и попитала:

- А някой да е гладен?

Всички се смълчали и усетили умората и зова на празните си стомаси. Момичето продължило:

- Изкуството на моя род изисква време и търпение. Ние управляваме силите на природата, така че тя да ни даде най-доброто от себе си, умеем да превръщаме семето в зрял плод, правим така, че живот покълва там, където е имало само пръст. Знанието на моя род е много важно, защото дава храна и живот на хората. За да се видят резултатите на нашия труд е необходимо много време и усилена работа – както, за да се отгледат растенията, така и да се обработят и съхранят, за да се превърнат в кусна храна. Сутринта ме пратиха в лявата пещера да донесе част от складираните там житни зърна, плодове и зеленчуци. Ако празните ви стомаси заемат всичките ви мисли, значи моето знание и храната, която нося, са най-полезни.

Овчарчето Петко стояло стгушено и мълчало. Другите били по-големи и уверено говорили за своето родово знание и неговата важност. Той бил сигурен обаче, че може да се справи без тяхна помощ – овчарите са свикнали да живеят на открито и знаят различни начини да преодоляват внезапните промени във времето и природата. Освен това той не бил сам, имал овцете си със себе си – можел да се стопли сред тях, а и да си надои мляко и да се подсили.

Никой не се съгласил с другите. Всяко от децата било горд наследник на знанията и уменията, предавани в неговия род и вярвало, че именно те са най-важни. Всеки се усамотил и започнал да майстори по нещо, така че да се предпази и да покаже на останалите, че е бил прав.

Синът на ковача извадил една кожена кесийка, в която имал прахан, метал и кремък – като горд наследник на дедите си той винаги носел със себе си такива, за да може при нужда да си накладе огън. Започнал да удря желязото в кремъка. Ръката му била силна и много пъти бил правил това. Бързо от удрящите се един в друг камък и желязо започнали да излизат искри, които той умело успял да поръси върху праханта, която започнала да тлее. За кратко време лумнал огън, но съчките били мокри и бързо

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

загасвали. Пробвал пак с по-суха трева, но силният вятър угасял огънят му. И още много пъти пробвал той да запали огън, но все не успявал.

Недалеч от него Петър също използвал своите знания, за да си направи заслон. Успял да събере камъни, но когато започвал да ги поставя един върху друг със силните си каменоделски ръце, те все се плъзвали и не успявали да се задържат. Сякаш вятърът и водата ги бутали, а той не спирал да опитва и да прави нови конструкции, които все излизали нестабилни и падали.

Галина правила своите глинени тухли, които искала да подреди в зид. Водата обаче постоянно измивала построеното, защото ѝ трябвало огън или слънце, за да изсуши кирпича.

Явор също бил намерил повалени от бурята дървета, които умело успял да оформи в греди с брадвата и ножа, които носел. За съжаление колкото и умел да бил в работата с дърво, за да закрепил конструкцията, си му нужни и пирони. Неговата дървена постройка също не успявал да се задържи, независимо какво пробвал.

За учудване на всички Станка издигнала подобна на палатка конструкция. Тя познавала добре всякакви растителни материали и как могат да се превърнат в тъкан. Не само в меки дрехи, но и в устойчиви тъкани. Тя успяла от копривата наоколо на усучи въжета. Набрала и големи стръкове, коитокрепила с въжетата под формата на палатка. Но материалът, с който работила бил лек и макар за малко нейната постройка да ѝ дала малко сушина, тя лесно литвала от силния вятър.

Димана гледала усилията на другите и макар да нямала знания как да направи завет за себе си, тя носела пълна чанта с храна, в която имало ябълки, моркови и картофи. За съжаление нямала нито нож, за да обели и нареже картофите, нито огън, за да ги сготви. Хапнала една ябълка и загледала тъжно другите.

Овчарчето Петко се сгушило между овците си и усетило тяхната топлина. Вълненият ямурлук, който бил направен от семейството на Станка, не само запазвал тази топлина, но и го пазел от дъжда. Той погледнал с благодарност момичето и си помислил дали и тя е помагала за направата на неговата дреха. Сгушен в своето малко стадо, той изпитал притеснение за животните. Трябвало да ги издои, но нямало къде да съхрани млякото. Трябвало и да ги нахрани но нямало с какво. Те успели да намерят малко трева на поляната, но мъглата ги плашела и не искали да се отдалечават от децата. Самият той

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

бил гладен, но още пазел останките от комата хляб, който майка му дала. Виждал усилията на другите и си мислил дали да не го сподели с тях или със своите животни.

Така изминавали минута след минута, час след час. Дъждът продължавал да вали. Мъглата и дъждът превърнали всичко наоколо в бяла пелена, през която не се виждали никакви ориентирни на пространството, а времето застинало в неопределеност. Часове ли изминали? Дни ли? Никой не можел да каже. Петко се размърдал и усетил, че е задрямал, обгърнат от топлите тела на стадото. Усетил къркоренето на своя стомах и този на животните. Погледнал по-големите деца, те изтощени от своите безплодни усилия най-накрая се спрели за почивка. Били гладни, уморени и премръзнали.

Изведнъж през мъглата всички прозрели силна светлина. Обнадеждени помислили, че идват хора от селото, които ще ги спасят. Светлината приближавала, но вместо хора с фенери пред тях се появила стройна хубава жена, с белоснежен сукман, който излъчвал светлина, пристегнат с колан от горски цветя. Децата, макар и никога да не били виждали самодива, веднага разпознали, че точно такава стои пред тях. С уплах и страхопочитание най-големият сред тях – Рачо, се поклонил пред нея, поздравил я и попитал:

- Добра ти стига, Самодиво. Прости ни, ако сме пристъпили в твоите самодивски владения. Мъглата ни обърка и не можахме да намерим пътя до селото ни. Би ли ни насочила накъде е домът ни?

Самодивата погледнала резултата от неуспешните опити на децата да изградят убежище и се усмихнала. Тя била магично същество, което носело много знание и сила. Жената отговорила:

- Знанието не се дава даром. За него трябва да се работи упорито и да се заслужи. Ако отговорите на моята загадка, ще ви помогна. Всеки един от вас може да даде по един отговор. Ако никой не познае, аз ще си отида. Ако познаете, ще ви помогна... но не както вие искате, а както аз реша.

Децата се спогледали и кимнали нерешително. Това била единствената помощ, която можели да получат.

Самодивата изрекла следните думи:

*Когато бурята гърми,
нашите плодове се срещат с огъня и водата
ние сме дърветата в гората,*

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

*с камъни под корените,
с глина, която ни крепи и свързва,
и лен, който ни обвива нежно,
като стадо животни,
които следват една нишка и вървят заедно,
за да устояваме на стихииите
как успяваме да сме непобедими?*

Петър проговорил пръв:

- Непобедимостта е в твърдостта на скалите, които правят всичко да е здраво.

Самодивата поклатила глава. Напред излязла Станка и казала:

- Здравото въже държи дърветата и има дава сила. Силата идва от тъканта, която привързва всичко.

Реакцията на самодивата била същата. Явор предположил:

- Дървета в гората са непобедими защото са много. Тяхната сила е в техния брой.

Но и това не бил верният отговор. Галина плахо проговорила:

- Непобедимостта идва от глината, която сплотява дърветата и камъка и крепи всичко.

Самодивата се усмихнала, но отново поклатила глава.

Рачо, който слушал всички отговори до тук, помислил, че може би самодивата се шегува с тях и отговорът не е в думите на загадката, а в нещо, което всички знаят. За това и той решил да отговори, че огънят е най-великата стихия и той трансформира всичко – така твърдата скала може да стане в лава, водата да се превърне в пара, а суровата храна да стане вкусна гозба.

- Виждам, че познаваш силата на огъня, млади момко – казала младата жена – но не това е нещото, което прави гората непобедима.

Самодивата погледнала сгущения в своите овчици Петко и рекла:

– А ти, овчарче, само ти остана? Кажи какво е според теб това, което ни прави непобедими.

Петко не знаел какво да каже. Не можел да избере кое е по-силно и важно и тихо отвърнал:

- Аз, Самодиво, не знам отговора на загадката ти. Но гледах как здравите камъни се плъзгаха, как глината се разтапяше, как дърветата се свличаха, къщата от плат и

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

въжета отлиташе, а огънят гаснеше. Виждах колко силна е всяка стихия и колко слабости имат всички материали. Но в това, което каза ти, изглежда, че май никое от тях не е само по себе си. Дърветата са здрави, защото корените им са здраво вплетени в пръстта, черпят сили от земята (и глината) и камъка под нея, а моите овчици могат да се държат заедно само с помощта на едно въже. Не мога да кажа кое е по-силно или важно... май всички са.

Самодивата се обърнала към по-големите деца:

- А вие какво мислите?

Те помислили малко за казаното от Петко, но и за това, как всеки един от тях също намирал връзка със знанията и материалите на другите. И тогава сякаш всичко станало по-ясно. Те се погледнали, погледнали недовършените си и трудно задържащи се строежи и започнали да говорят един през друг:

- Ако сложим глина между камъните, те ще станат по-стабилни... Ако използваме не само греди и застелим покрива не само с коприва, но и с шума, ще имаме стабилен покрив, които ще ни предпази от валежите... Ако имаме огън, ще може и да си сготвим и да се стоплим...

Не спирали те да мислят как могат да работят заедно и да сътворят това, което никой сам не успявал.

- Ами значи може да работим заедно – казал Петко.

Самодивата отново се усмихнала и им казала:

- Вие дадохте отговор на моята гатанка, но и разбрахте каква е поуката от нея. Отговорът е – ЗАЕДНО! За да устоите на стихииите, които ви заобикалят, вие трябва да сте заедно и това ще ви направи непобедими? Заради вашата съобразителност, аз ще ви дам и още два дара – разпаленият тук огън да не спира да гори и да разполагате с това котле.

Казала тя тези думи и изчезнала. Децата видели, че димящите съчки леко започнали да се разгарят в огън, а до него се търкулнало и едно котле. Петко казал:

- Вие работихте усърдно и ви трябва храна и почивка, преди да започнем да градим нашия подслон заедно. Нека надоя малко мляко от овцете ми. То ще ви даде сили. Имам и комат хляб, който искам да споделя с вас.

Дилмана, виждайки горещият огън и котлето, вече знаела какво ще направи.

ПРИКАЗКА ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО

Кр. Кръстанова, Ел. Стоилова, М. Кисикова

- А аз ще сготвя за нас яхния. Петко, вземи и тези ябълки да нахраниш овцете. Те също са прегладнели като нас.

Децата се подкрепили с наличната храна, починали малко и се заели с работа. Каменния градеж бил слепен с глина, която да го поддържа. Над него издигнали дъски за покрив, които закрили с шума и коприва. Страхотен заслон направили и намерили сушина и топлина. Сити, сгряти и уморени, всички лека полека заспали.

Утрото ги посрещнало с ярко слънце и чисто небе. Вече можели лесно да намерят пътя за селото си.

Забележка: Накрая може да завърши с празник/веселба, на която децата показват на родителите си как са се справили, така че идеята за заедност да направи общността им по-силна и сплотена.